

СТАНОВИЩЕ

на проф. дфн Цветан Теофанов,
преподавател в Софийския университет “Св. Климент Охридски”,
за дисертационния труд на Любомир Бончев Бончев
на тема *Жанрът макама в Абасидската проза: функции на разказвача и героя*
по професионално направление 2.1. Филология (Арабска литература)
към катедра „Арабистика и семитология“
на Софийския университет „Св. Климент Охридски”

Предложената за публична защита дисертация на Любомир Бончев на тема *Жанрът макама в Абасидската проза: функции на разказвача и героя* е безспорно значим по замисъл и прецизно изпълнен научен труд, съставен от увод, три глави, заключение, четири приложения и библиография с общ обем 335 страници. Продуктивната тема на изследването, използваният богат материал, включително добросъвестните преводи, теоретичният апарат, научните подходи и приноси не оставят съмнение в качествата на този зрял, задълбочен и завършен дисертационен труд. Самият факт, че Любомир Бончев се е нагърбил със задачата да изучава внушителната по обем и сложна по език, стил и съдържание средновековна арабска проза вдъхва респект и доверие в задълбочеността на неговата ерудиция не само по темата, но и в широкия ѝ контекст, и в общотeorетичен план.

Дисертантът е завършил през 2011 г. бакалавърската и магистърската степен на специалност Арабистика при Софийския университет „Св. Климент Охридски”. Зачислен е в докторантура на 10. 02. 2012 г. и е отчислен с право на защита в нормативния срок. Участвал е с доклади в няколко научни конференции и има публикации по темата на дисертацията.

В процеса на работата си върху труда Любомир Бончев разшири обхвата на проблематиката, която първоначално се фокусираше върху творчеството на ал-Харири, но впоследствие включи и произведенията на ал-Хамазани. Това позволи не само да се направи паралел между двамата автори, които емблематизират началния и върховия етап от развитието на жанра макама, но и да се потърсят закономерности, свързани с процесите и явленията на средновековната арабска и дори западноевропейска проза (пикаресковия роман).

И беглият поглед върху цитираната от дисертанта библиография, която обхваща всички изследвания на макамата, подсказва, че като изключим оригиналните

произведения, той е разполагал със сравнително ограничен изворов материал. Обяснението на този факт трябва да се търси преди всичко в сложността на темата и на литературните текстове, които подлежат на анализ. Само няколко европейски ориенталисти са дръзнали да изучават шедьоврите на ал-Хамазани и ал-Харири, които изискват твърде високи познания по класическия арабски език и в не по-малка степен в богатата словесна традиция и критическа мисъл на Абасидската епоха. Особено важен принос на дисертанта са приложените преводи на анализирания произведения, които предоставят богат материал за по-нататъшни изследвания. Вярвам, че в близко бъдеще Любомир Бончев ще успее да финализира работата си по превода и на останалите маками от сборника на ал-Харири, за да бъдат публикувани в самостоятелна книга.

Въвеждащата първа глава от дисертацията – *Макамата – поява и развитие на литературния жанр. Особенности, стил, сюжети, герои* – хвърля светлина върху някои общотеоретични аспекти на темата, но се спира и на конкретни въпроси, както и прави литературен анализ на сборниците *Избавлението след тегобите* на ат-Танухи, анекдотите на Псевдо-Джахиз и *Описание на дъжда* на Ибн Дурайд, за да установи повлияване на жанра от тези словесни традиции.

Приносен акцент в първа глава съставят параграфи осем и девет, които изследват главните персонажи в макамата – разказвача и главния герой. Не по-малка научна стойност притежават и параграфите, посветени на хипотезата за евентуална връзка между средновековната арабска проза и пикаресковия роман, а също на хумора и комизма в изучавания жанр.

Втора глава – *Бади аз-Заман ал-Хамазани* – предлага комплексен обзор на живота и творчеството на първосъздателя на макамата. Изложението не се впуска в уикипедична информативност и описателност, а цели конкретизиране на общотеоретичните постановки, задълбочаване в анализа на произведенията и систематизиране на литературния материал в подвидове на макамата. Независимо от възможните възражения смятам за уместно използването на разработената от Проп парадигма за морфологията и функцията на участниците в наратива.

Трета глава – *Ал-Харири* – е посветена на житейската и творческата биография на най-известния „макаmist“, който придава завършеност и съвършенство на жанра,

но и го насища с маниерност и тежкословесност. В главата се прави сравнителен анализ между произведенията на ал-Хамазани и ал-Харири, което позволява да се очертаят параметрите на сходствата и различията между двамата писатели по отношение на езика, стила, сюжетите и структурата, както и във връзка с повествователната динамика, колорита, хумора и т.н. В светлината на арабската литературна традиция се проследява еволюцията на жанра от ранните му образци до късните му шедьоври. Тази част от труда илюстрира по безспорен начин задълбочеността и теоретичната подготовка на неговия автор в изучаваната област и затвърждава високата оценка за приносния характер на дисертацията.

Смятам, че набелязаните в автореферата приноси отразяват реалните постижения на Любомир Бончев, който, надявам се, ще продължи да работи по проблемите на средновековната арабска проза. Тя предоставя достатъчно широко поле за разгръщане на изследователския му потенциал.

Ако трябва все пак да се посочат и недостатъци на труда, те засягат най-вече престараването по посока на наукообразността, търсения ефект от употребата на термини и чуждици, увлечението по архаизмите в преводите. Забелязаните слабости не накърняват безспорните приноси и достойнства на труда, към които бих добавил и превода на цитираните текстове.

Като замисъл, реализация, научен подход, вложени усилия и приноси дисертацията на Любомир Бончев напълно отговаря на високите изисквания и критерии за удостояването на автора ѝ с докторска степен.

Изхождайки от пълната си убеденост в достойнствата на дисертационния труд по професионално направление 2.1. Филология (Арабска литература) на тема *Жанрът макама в Абасидската проза: функции на разказвача и героя*, както и в качествата, компетентността и приносите на нейния автор, препоръчвам на научното жури от Факултета по класически и нови филологии при Софийския университет „Св. Климент Охридски“ да присъди на **ЛЮБОМИР БОНЧЕВ БОНЧЕВ** образователната и научна степен **ДОКТОР**.

27 април 2015 г.

София

Проф. д-р Цветан Теофанов